

Totak i januar 2020 – her skulle det vore is!

Foto: Thor Christiansen

PLAN FOR KLIMA OG BEREKRAFT

HANDLINGSPLAN

VEDTEKE I

KOMMUNESTYRET 15.09.2022, SAK 64/22

REVIDERAST I SAMBAND MED BUDSJETT FOR
2023 OG 2024

Innhald

Overordna målsetjing.....	3
Underordna målsetjingar og tiltak.....	4
1. Kommunen er ein føregangsverksemd i grøn omstilling.....	4
2. Mest mogleg av energien i kommunen er fornybar og ikkje ureinande.....	7
3. All auking i transport skjer med sykling, gåing og kollektiv transport- eller med bruk av transportmiddel som gjeng på fornybar og rein energi.....	8
4. Ha berekraftig landbruk, skogbruk og utmark med fokus på reduksjon av CO ₂ -utslepp	10
5. Gjere det effektivt, økonomisk og berekraftig for næring, landbruk og privatpersonar å velje klimavenlege alternativ.	12
6. Bli så nær ein klarar eit nullavfallssamfunn innan 2050 og innordne kommunen etter FNs mål om avfallshandtering.....	13
7. Føre eit klimarekneskap og eit klimabudsjett som årleg rullerast i forkant av budsjettforhandlingane, saman med rullering av klima og berekraftsplanens handlingsdel.	16
8. Opplyse og informere innbyggjarane i kommunen	17
9. Klimatilpasse kommunen	18
10. Klimavenleg arealforvaltning.....	20

Summen av målsetjingar i handlingsdelen skal gjennom årleg revisjon oppnå den langsiktige overordna målsetjinga i høve til både reduksjon av CO₂-utslepp og klimatilpassing av kommunen.

Handlingsplan for Plan for klima og berekraft må sjåast i samanheng med den økonomiske budsjetthandsaminga. Det er lagt opp til at handlingsdelen skal rullerast årleg, alternativt kvart 2. år, i samband med utarbeiding av klimarekneskap, og klimabudsjett. Kommunen får eit forsprang i klimakampen om ein klarar å kombinere desse prosjekta, fordi alle desse delane kan og bør samkjørast i størst mogleg grad. Klimabudsjettet baserast på eit klimarekneskap, og handlingsdelen må samsvare med budsjettet. Budsjettet må i seg sjølv baserast på målsetjingane i plan for klima og berekraft.

Handlingsplanen er revidert i 2022 og har teke med seg ei rekkje tiltak frå utkast til felles klimaplan for kommunane i Vest-Telemark. Planen er tenkt vedteke i kommunane før sommaren 2022. I tillegg er det lagt inn ein del tiltak relatert til innkjøp, arealforvaltning, energi, krav til byggjeprojekt m.m.

Handlingsplanen blir lagt som vedlegg til budsjettet. Alle kostnadane oppgjeve i planen er grovt estimert og rettleiande – slik at ein må arbeide meir med det gjennom budsjettprosessen.

Overordna målsetjing

1. Redusere CO₂-utslepp med 60 % innan 2030 i høve til referanseåret 2009
2. Syte for ein klimatilpassa og robust kommune

Det vil seie at Vinje kommune

- kuttar sine egne CO₂-utslepp i tråd med målsetjinga
- reduserer klimaavtrykket i kommunens verksemd
- har fokus på fornybar energi i kommunen
- har god ladestrategi og investering i ladestasjonar og el-bilar i kommunal verksemd
- har eit berekraftig og klimavenleg landbruk og skogbruk
- handlar lokalt når det er mogleg
- legg til rette for at landbruket skal bli mest mogleg karbonnøytralt, med fokus på fornybar energi som solenergi eller vasskraft til oppvarming av fjøs og driftsbygningar
- forvaltar og varetar viktige økosystem og økosystemtenestar som reduserer utslepp og bidreg til klimatilpassing (t.d. myr, våtmark og skog)
- blir ein Miljøfyrtårnkommune
- driv energieffektivt vedlikehald og oppussing av eksisterande bygningar
- syter for at nye bygg i hovudsak er i tre, eller nyttar mest mogleg klimavenlege alternativ

Tenesteområde i Vinje kommune:

PØB – Plan, økonomi og berekraft

TDI – Teknisk drift og vedlikehald

OI – Organisasjon og innovasjon

HM – Helse og meistring

KNF – Kultur, næring og fritid

Oppvekst – Skule, barnehage og SFO

Underordna målsetjingar og tiltak

1. Kommunen er ein føregangsværksemd i grøn omstilling

Pri ¹	Tiltak	Skildring	Kostnad	Ansvarleg for gjennomføring og rapportering
1	Bli ein miljøfyrtårnkommune.	Lågare utslepp og sparte kostnader for kommunen. Avgjerande for å krevje miljøomsyn frå leverandører, konsulentar, etc. Mindre avfall. Bete HMS-regelverk. Avgjerande for at klimarekneskap skal bli eit reelt dokument med faktiske direkte utslepp. Prosjektet er i gang. Kommunehuset og Rauland skule er planlagt sertifisert før sommaren 2022.	2023: 100 000 kr + tiltak 2024: 40 000 kr + tiltak (det same for dei to påfølgjande åra)	PØB/Miljøgruppa i miljøfyrtårnarbeidet. Skular, barnehage, helse må følgje opp kostnad i høve til tiltak.
2	Klimaprojekt	Følgje opp klimaprojekt/tiltak for å bidra til grøn omstilling og lågare CO ₂ -avtrykk i kommunen. Kommunen må følgje opp nasjonale og regionale stønadsordningar. 3 klimaprojekt i 2022.	Må kostnadsbereknast konkrete tiltak.	PØB og TDI
2	Alle kommunale overordna planar skal ha tiltak for reduksjon av CO₂.	Ved rullering av overordna planar skal alltid tiltak vurderast i høve til CO ₂ -utslepp.	Ingen kostnad	Alle tenesteområda må følgje opp eigne planar.
2	Alle planar skal ha innarbeida FNs berekraftsmål.	Oppnå ein global utvikling i positiv retning, ved hjelp av kommunale planar og strategiar. Ved rullering av planar skal alltid FNs berekraftsmål vurderast og omtalast.	Ingen kostnad	PØB har overordna ansvar, alle tenesteområde følgjer opp eigne strategiar/planar.
2	Effektane av tiltaka som gjennomførast i planar skal	Sjå effektane i ein større samanheng og i samsvar med global berekraftig utvikling.	Ingen kostnad	PØB har overordna ansvar, alle einingar

¹ Pri = Prioritert, gjennomføring prioritert numerisk.

	målast opp i mot målsetjinga i FN's berekraftsmål.	Ved rullering av planar skal alltid tiltak målast opp FN's berekraftsmål		følgjer opp egne strategiar/planar
3	Alltid gjennomføre behovsvurdering før innkjøp.	Vurdere om det er mogleg å dekke behovet gjennom allereie eksisterande ressursar i kommunane. Behovsvurdering leggjast inn i rutine for innkjøp. Henta frå felles klimaplan i Vest-Telemark	Ingen kostnad	PØB har ansvar for å gjere rutine frå TIS tilgjengeleg. Alle tenesteområde er ansvarlege for å følgje opp.
3	Vurdere om det er mogleg å reparere allereie eksisterande møblar før ein kjøper brukt eller nye kontormøblar i kommunale bygg.	Reparering sikrar lengre levetid på produktet og er eit viktig bidrag i sirkulærøkonomien. Henta frå felles klimaplan i Vest-Telemark.	Sparte kostnadar	Alle tenesteområde
3	Vurdere klima- og miljøomsyn i innkjøp og kontraktsmalar, samt kontraktsoppfølging.	Innarbeide klima- og miljøomsyn i reglar for innkjøp og kontraktsmalar. Oppmode til å nytte miljøvenlege varer og tenester, bruk av lokale leverandørar og varer, og til lågt klimafotavtrykk i tråd med lovverket. Sikre forsvarleg kontraktoppfølging av miljøaspekta i avtalar/kontraktar. T.d. utarbeide mal for rutine for kontraktsoppfølging. Henta frå felles klimaplan i Vest-Telemark.	Ingen kostnad	PØB har ansvar for å gjere rutine frå TIS tilgjengeleg. Alle tenesteområda er ansvarlege for å følgje opp.
4	Materialval ved utbygging i Vinje bør ha låg miljøbelastning basera på livsløpet til produktet (LAC).	Avgjersle skal takast etter ein heilskapleg vurdering av klimarekneskap, økonomi og kvalitet.	Noko dyrare material	TDI
4	Bruk av energikjelde med lågt klimafotavtrykk skal vurderast i alle kommunale byggjeprojekt.	Dette blir følgt opp i byggjeprojekt i dag.	Ingen kostnad	TDI
4	Vurdere om ein kan renovere eksisterande kommunale bygg framfor nybygg.	Avgjersle skal takast etter ein heilskapleg vurdering av klimarekneskap, økonomi og kvalitet.	Ingen kostnad	TDI
4	Klimaomsyn i høve til vedlikehald og forvaltning av Berunut-eigdommen	Kortreist lokale leverandørar bør nyttast for vedlikehald, så lenge det er i tråd med lovverket.	Ingen kostnader	KNF (næring)

4	Ved rehabilitering, riving eller nybygg bør det alltid vurderast sirkulære materialar.	Avgjersle skal takast etter ein heilskapleg vurdering av klimarekneskap, økonomi og kvalitet. Kommunen har eit ansvar for å bidra til grøn omstilling når det gjeld å leggje til rette for ombruk ved riving, rehabilitering og nybygg. Sirkulær økonomi og ombruk har mange miljømessige fordelar. Det sparar råvareressursar, gir energisparing, mindre forureining og lågare klimafotavtrykk ved at det slepp ut 90-99 % mindre utslepp enn nye produkt. Det føregjeng mykje utvikling når det gjeld ombruksplattformer. ^{2,3}	Må kostnadsbereknast per byggjeprojekt.	TDI
4	Ved kommunale nybygg eller påbygg bør det alltid planleggjast for ombruk av materialar.	Sirkulær økonomi er viktig å ha med seg i alle fasar av byggjeprojekt.	Noko dyrare materialar	TDI
5	Kommunen bør vurdere massivtre eller reisverk av trematerial i nybygg.	Tømmer frå skog er fornybare byggjematerialar med lang levetid. Ved å bytte ut energiintensive byggjematerial som stål og betong med tre kan ein redusere klimagassutsleppa frå byggjesektoren, samstundes som trebygningane vil vere karbonlagre så lenge dei står. Dette blir utført i byggjeprojekt i dag.	Noko dyrare materiale	TDI
6	Alle nye kommunale byggjeprojekt skal installere vassboren varmesystem med geo- eller biovarme, og planleggjast for energimerke B.	Vassboren varmesystem med geo- eller biovarme bidreg til lågare straumforbruk og god energistyring. Vidare er det viktig å planleggje for minst energimerke B i kommunale byggjeprojekt for å ha energieffektive bygg.	Noko høgare investeringskostnadar	PØB og TDI
7	Vurdere å nytte grønne lån gjennom Kommunalbanken for klima- og miljøriktige investeringar.		Ingen kostnad	PØB

² <https://www.loopfront.com/no/>

³ <https://www.rehub.no/>

2. Mest mogleg av energien i kommunen er fornybar og ikkje ureinande

Pri	Tiltak	Skildring	Kostnad	Ansvarleg for gjennomføring og rapportering
1	Kommunen oppmodar straum-leverandørane til å melde seg inn i opphavsgaranti-ordninga.	Nytten er avgrensa i seg sjølv, men sender gode signal. Om fleire tar ansvar og gjer dette aukar graden av fornybar, rein energi både i Noreg og i Europa. Vest-Telemark kraftlag har opphavsgaranti. ⁴	Noko dyrare straum	Rådmann/TDI
1	Informasjon rundt opphavsgaranti-ordninga og andre ordningar som aukar graden av fornybar energi	Informasjon om ordningar gir motivasjon til å bidra til auka produksjon av fornybar energi, med formål å bytte ut fossil energi.	Ingen kostand	OI
2	Driftoptimalisering av drikkevassnettet og avløpsnettet i kommunen	Reparere vasslekkasjar i kommunane for å spare produksjonen av vatn. Følgjast opp i hovudplan for vatn- og avløp.	Dekt av driftskostnadar	TDI
3	Smartstyring av varme og ventilasjon der det er mogleg	Tiltaket er vareteke og følgjast opp for kommunale bygg.	Sparte kostnader	TDI
Vurderast i samband med budsjett for 2025				
	Bidra til bruk av fornybar energi i oppvarming i bygg, i bruk av utstyr og i bil- og maskinpark			TDI Alle tenestoområda

⁴ <https://kraft.vtk.no/filer/Miljobevis2020VTK.pdf>

3. All auking i transport skjer med sykling, gåing og kollektiv transport- eller med bruk av transportmiddel som gjeng på fornybar og rein energi

Pri	Tiltak	Skildring	Kostnad	Ansvarleg for gjennomføring og rapportering
1	Følgje opp ladestrategien og arbeide med ladeinfrastruktur.	Ladestasjonar og ladeinfrastruktur er avgjerande for å auke graden av fossilfri transport i kommunal drift. Målet med ladestrategien er at alle kommunale bilar er elektriske innan 2025. Følgje opp stønadsordningar: (Klimasats og Enova)	Må kostnadsbereknaast	TDI
1	Det skal vere el-ladepunkt ved alle kommunale nybygg.	I tråd med nasjonale og regionale føringar og målsetningar om fossilfri transport er det viktig at kommunen følgjer opp tilrettelegging med el-ladepunkt for å syte for at omlegging i tråd med ladestrategien blir gjennomførleg.	200 000 kr	TDI
2	Følgje opp klimaprojekt/tiltak innanfor vegtrafikk.	Vegtrafikken er den største utsleppskjelda i Vinje, dominert av tungtrafikken langs E134 med over 8 000 CO ₂ -ekvivalentar og det aukar. I 2022 er det gjennomført ein forstudie på lokalisering av hydrogenfylllestasjon og andre energibererar for tungtransporten langs E134 i Øvre Telemark. Dette prosjektet bør følgjast opp i 2023.	Må kostnadsbereknaast (200 000 kr?)	PØB
2	Vurdere å prøve ut fossilfrie maskiner og køyretøy i kommunale anleggsprosjekt.	Prosjektet « <i>Test av fossilfrie maskiner og køyretøy</i> » ⁵ er eit gratis tilbod til kommunar og fylkeskommunar for å prøve ut fossilfrie maskinar i kommunale og fylkeskommunale anleggsprosjekt. Prosjektet er finansiert av Klimasats-midlar i Viken fylkeskommune.	Gratis teneste	TDI og PØB
3	Utbygging av gang- og sykkelveg	Alle sentrumsområde bør ha godt utvikla gang- og sykkelstiar. Tiltaket har og store effektar innan folkehelse, trygg skuleveg og trafikktryggleik generelt i kommunen. Tiltak følgjast opp i kommunens trafikksikringsplan.	Kostnadsoverslag ligg i TS-plan	PØB og TDI

⁵ <https://viken.no/tjenester/klima-miljo-og-natur/satsingsomrader-og-nettverk/test-av-fossilfrie-maskiner-og-kjoretoy/>

3	Leggje til rette for sykkel og gåande som alternativt transportmiddel til bil der dette er mogleg.	Mjuka trafikantar skal prioriterast høgast i sentrumsområde. Det bør vere tilrettelagt for sykkelparkering med tak og lading av el-sykkel ved offentlege bygg, subsidiering av el-sykkel og lage insentiv for alternative transportmiddel til bil. Henta frå felles klimaplan i Vest-Telemark.	Må kostnadsbereknast	TDI
4	Kampanje for opplysning av fordelar med å gå/sykle	Informasjon på heimesida m.m.	Ingen kostnad	OI
5	Kommunens einingar/tilsette skal vurdere om det er mogleg å nytte videokonferansar i staden for å reise inn og ut av kommunen.	Tenestereiser er ein stor del av dei indirekte utsleppa i kommunen. Teknologien har utvikla seg mykje når det gjeld videomøter og der det er hensiktsmessig bør ein nytte digitale løysingar. Samstundes er nettverksbygging og kompetanseheving ein viktig del av arbeidet.	Sparte kostnadar	Alle tenesteområde
6	Oppmode til at tilsette samkøyrer til felles arrangement.	Tilsette i kommunen bør unngå unødvendig dobbelkøyring der det er mogleg. Tiltak på dette må inn i rutine for tenestekøyring.	Sparte kostnadar	Alle
Vurderast i samband med budsjett for 2025				
	Tilskot for tilsette som nyttar sykkel, kollektiv transport og vennekøyring til arbeid	Stimulere til fleire i bil samtidig, og at ein nyttar sykkel til jobb. Folkehelse, klimavenleg og kostnadseffektivt tiltak.		
	Tilskot til kjøp av sykkel/el-sykkel for innbyggjarar			

4. Ha berekraftig landbruk, skogbruk og utmark med fokus på reduksjon av CO₂-utslepp

Pri	Tiltak	Skildring	Kostnad	Ansvarleg for gjennomføring og rapportering
1	Tilskot solcelle og solfangst på driftsbygg i landbruket	Vanskeleg målbar i CO ₂ -ekvivalentar, men effekten er målbar i høve til kor mye straum ein veit kjem frå fornybar rein energi brukt til straum til drift av fjøs.	Går inn i eit tillegg i dagens budsjett, « <i>tilskot til landbruksformål</i> »	KNF (næring)
2	Tilskot til rådgjeving for klimavenleg drift – klimaberekning, klimavenleg fôring og agronomi, prosjektering av klimavenlege energiløysingar	Kunnskap og kompetanse er viktige element i ein stadig meir utfordrande kvardag. Landbruket har behov for rådgjeving i høve klimatiltak, investeringar som er grønne og drift som aukar berekrafta i produksjon og foredling av landbruksprodukt.	Går inn i eit tillegg i dagens budsjett, « <i>tilskot til landbruksformål</i> »	KNF (næring)
2	Tilskot restaurering av drenerte myrområde i skogsmark	Karbonfangst, flomdemping og vassreserve. Intakte myrar bind store mengder CO ₂ og tek i mot nedbør. Ved å gi tilskot til restaurering av drenerte myrer vil ein oppnå ein tredelt fordel: karbonfangst ved å binde CO ₂ , flomdemping ved ekstrem nedbør, og vassreserve i høve til ekstrem tørke. Siste punktet er sær relevant for gardsbrukarar med dyrehald.	Må kostnadsbereknast	PØB/KNF (næring)
3	Tilskot til drenering av dyrkamark	Ved drenering sikrar ein større tilgang på oksygen i jorda, og på den måten blir utslepp av klimagassene metan (CH ₄) og lystgass (N ₂ O) redusert.	Går inn i dagens budsjett, « <i>tilskot til landbruksformål</i> »	KNF (næring)
4	Auke fokus på skogskjøtsel i kommunen.	Betre oppfølging av foryngingsplikta, og auka fokus på rådgjeving kring skogskjøtsel. Følgje opp etterslepet på manglande utført ungsogpleie. Rettleie skogeigarar til å drive stadstilpassa skogplanting mellom anna ved tilpassa treslag til bonitet og bytte treslag på råtemark. Arrangere temadagar på skogskjøtsel. Informasjon om skogskjøtsel og kontaktperson på heimesida. Henta frå felles klimaplan i Vest-Telemark.	(20 000 kr)	KNF (næring)/skognæringa
4	Tilskotsordning for skånsam hogst og utkøyring med hest	Rettleie skogbrukarar om denne tilskotsordninga. Informasjon på heimesida.	Nasjonale ordning	KNF (næring)

Vurderast i samband med budsjett for 2025			
	Kommunen legg til rette og gir tilskot til utvikling av private vassverk.		KNF (næring)

5. Gjere det effektivt, økonomisk og berekraftig for næring, landbruk og privatpersonar å velje klimavenlege alternativ.

Pri	Tiltak	Skildring	Kostnad	Ansvarleg for gjennomføring og rapportering
1	Kommunen skal vere pådrivar for at innkjøpssamarbeidet i størst mogleg grad set miljøkrav.	Vinje kommune er medlem av Telemark innkjøpssamarbeid (TIS) der kommunen forpliktar seg til å følgje innkjøpsavtaler, rutinar og strategiar i TIS. Når strategiar og rutinar skal reviderast må kommunen setje krav til klima og miljø. Reduksjon av indirekte utslipp i alle innkjøp, kortreiste produkt prioriterast grunna miljøomsyn, grønne alternativ ofte betre, bygge i tre m.m. Blir også følgt opp i arbeidet med miljøsertifisering av kommunen.	Ingen kostnad	Rådmann/ miljøfyrtårnansvarleg/TIS
2	Auke grad av kortreist mat i kommunal verksemd med 10 % og auke budsjetta tilsvarande om det er naudsynt.	Auke bruk av økologisk og kortreist mat for å avgrense transportutslipp, skape næringsgrunnlag for foredling av lokalproduserte matvarer og økologisk produksjon. Blir følgt opp i arbeidet med miljøsertifisering av kommunen. Nettverket «Matansvarleg i barnehagen» har satsing på lokal og kortreist mat i tråd med gjeldande lovverk og innkjøpsavtaler med TIS.	Noko dyrare mat	Oppvekst/Helse og meistring
3	Kommunen skal syte for opplæring av unge når det gjeld val av kortreist mat, og skal gjennom kampanjar skape trendar som omhandlar kortreist og lokal mat.	Tiltaket gjeng inn i arbeidet skular og barnehagar gjer i dag.	Ingen kostnad	Oppvekst
4	Tilskot til solfangst/solcelle/bergvarme for næringsliv.	Vanskeleg målbar i CO ₂ -ekvivalentar, men effekten er målbar i høve til kor mye straum ein veit kjem frå fornybar rein energi brukt i oppvarming.	Stønad må sjåast på i samband med budsjettet	KNF (næring)
4	Tilskot til ENØK-tiltak/ solfangst/solcelle/bergvarme for private bustader	Vanskeleg målbar i CO ₂ -ekvivalentar, men effekten er målbar i høve til kor mye straum ein veit kjem frå fornybar rein energi brukt i oppvarming. Føringer på klima i reguleringsplanar.	Stønad må sjåast på i samband med budsjettet	PØB

6. Bli så nær ein klarar eit nullavfallssamfunn innan 2050 og innordne kommunen etter FN's mål om avfallshandtering

Pri	Tiltak	Skildring	Kostnad	Ansvarleg for gjennomføring og rapportering
1	Forbetre avfallshandtering for innbyggjarar og hyttefelt.	Forbetre avfallshandteringa for kommunens hyttepopulasjon, med betre avfallspostar og utnytte dagens teknologi som til dømes elektronisk måling av avfallsdunkar. Under arbeid – full sortering for hytter vart starta i 2021.	Interne ressursar	PØB/TDI/Renovest
2	Prøveprosjekt: Kjeldesortering utandørs i kommunen	Arbeide med innføring av kjeldesortering for offentlege plassar/bygg, butikkar, parkar og andre opphaldsplassar ⁶ .	Følgjast opp i budsjettet (200 000 kr)	TDI
2	Kjeldesortering på alle kommunale bygg	Tilrettelegging for kjeldesortering på alle offentlege kommunale bygg. Kjeldesortering i kommunale bygg følgjast opp i arbeidet med miljøfyrtårnsertifisering. Trengs innkjøp av containerar for bygg som ikkje har kjeldesortering. Henta frå Felles klimaplan i Vest-Telemark.	Følgjast opp i budsjettet	TDI
2	Redusere matsvinn med 20 % i skular og barnehagar	Reduksjon av matsvinn reduserer miljøkonsekvensane ved produksjon, transport og lagring av mat – samt handsaming av matavfall. Indirekte vil mindre matsvinn føre til mellom anna mindre luftforureining, naturkatastrofar og auka mattryggleik gjennom lågare global oppvarming. Matansvarleg nettverk i barnehagane har fokus på lokal mat og å redusere matsvinn.	Sparte kostnader	Oppvekst
2	Oppretthalde det høge fokuset på matsvinn i kjøkkenproduksjon i kommunal drift	Det er eit kontinuerleg fokus på å redusere matsvinn i Vinje kjøkkendrift. Gode rutinar, strategiar og digitalt styringsverktøy følgjer opp fokuset på matsvinnet.	Sparte kostnader	HM v/Vinje kjøkkendrift

⁶ <https://avfallsbransjen.no/torget/sortify-kildesorteringsstasjon/>

3	Opprette gjenbruksordning på avfallsstasjonen	Dette kan bidra til auka verdiskaping og auke graden av gjenbruk i kommunen. T.d. drifte ein container der innbyggjarane kan levere og hente brukbare gjenstandar. Henta frå Felles klimaplan i Vest-Telemark.	Innkjøp/leige av container og lønskostnader	PØB, KNF (næring) og Renovest
3	Rusken-aksjon	Tiltak for innbyggjarane/skule/barnehage/frivillige for å levere avfall gratis. Erfaring tilseier at det kan vere fordelaktig å dele inn kommunen slik at det er meir handterleg for renovasjonselskapet. Utvida Rusken-aksjon opnar for levering for større vrak, kan vere aktuelt å vurdere nokre år.	Følgjast opp i budsjettet (300 000 kr)	PØB
3	Vinje-lotteriet	Oppmode innbyggjarane til å rydde søppel på tur. Trekning av gåvekort 3 gonger i sesongen. Container ved Åmot, Øyfell, Rauland og Haukeli.	Følgjast opp i budsjettet (30 000 kr?)	PØB og TDI
4	Kanal-lotteriet	I Telemark er det store vassdrag. Desse transporterar effektivt avfall nedstrøms, som til slutt ender opp i havet. Kanallotteriet er ein variant av Kystlotteriet, og er organisert slik at alle kan hente avfallsekkar for å rydde i nærområdet og vere med på trekning av flotte premiar. Vassområdekoordinator i Midt-Telemark organiserer og det kostar ikkje kommunane å delta anna enn å tilby plass for container og gjere avfallsposar tilgjengeleg på dei ulike stasjonane.	Ingen kostnad	PØB i samarbeid med vassområdekoordinator
5	Utarbeide ein strategi og prosedyre for opprydding av avfall, forureining og ulovleg brenning	Eit reinare og betre rusta samfunn for framtida. Følgjast opp i ulovlegheitsoppfølging.	Leie inn konsulent?	TDI og PØB
6	Opprydding av avfall på avvege i kommunen jf. registreringsprosjektet	Eit reinare og betre rusta samfunn for framtida. Må kombinerast med tiltak for å unngå framtidig forsøpling. Opprydding av maskin/bilvrak/søppel etter at ein strategi og prosedyre er utarbeida.	Følgjast opp i budsjettet	PØB/TDI/Renovest
7	Kommunale tilskot til bedrifter som driv eller ynskjer å etablere seg for reparasjon av kvardagsprodukt	Fører til mindre avfall, mindre produksjon, betre utnytting av ressursar, sirkulær økonomi. Nyleg etablerte bedrifter er Systoga og Gjenbruksbutikken i regi av Kvito.	100 000 kr	KNF (næring)

7	Plastgranulat på fotballbaner bør erstattes av miljøvennlige materiale.	Ved vedlikehold eller utbytting av kunstgras bør det vurderast å nytte miljøvennlige materiale eller tiltak for å redusere forureining frå plastgranulat. Følgjast opp i arbeidet med miljøfyrtårn.	Må vurderast per tiltak	KNF (næring) i samarbeid med Idrottslag.
8	Redusere utslepp frå deponi	Reduksjon av utslepp frå deponi ved hjelp av oppgradering og miljøeffektivisering av eksisterande system for avfallshandtering. Lågare CO ₂ -utslepp, vanskeleg målbar «fram i tid». Etterdrift og prøvetaking av deponi Hovdestadmoen følgjast opp.	Følgjast opp i eksisterande budsjett	TDI/ Renovest
Vurderast i samband med budsjett for 2025				
	Utnytte deponigassar til energiproduksjon	Avfallsdeponi slepp ut ein rekkje gassar som kan utnyttast til å lage energi. Metoden reduserer utslepp og aukar produksjon av energi.		TDI / Renovest

7. Føre eit klimarekneskap og eit klimabudsjett som årleg rullerast i forkant av budsjettforhandlingane, saman med rullering av klima og berekraftsplanens handlingsdel.

Pri	Tiltak	Skildring	Kostnad	Ansvarleg for gjennomføring og rapportering
1	Vinje kommune skal årleg føre klimarapportering (klimarekneskap og klimabudsjett).	Gjev godt grunnlag for avgjersler, målar arbeidet over tid, set spesifikke målsetjingar for kvart år gjennom budsjett og rullering av handlingsdel. Gjerast i samarbeid med Vestfold og Telemark fylkeskommune. Klimarekneskap er utarbeida sidan 2020 - malen til fylkeskommunen er nytta sidan 2021. Klimabudsjett intergrererast i kommunen handlings- og økonomibudsjett.	Ingen kostnad, utover lønskostnadar	PØB
1	Krav til enkel klimarapportering i anbod av kommunal drift sommar og vinter	Ved ny anbodsrunde og kontraktsinngåing bør det innarbeidast krav til enkel klimarapportering, t.d. rapportering på km, drivstoff og type maskiner. Vurdere flåtestyring i maskinar som kan køyrerapportar. Kommunen må føre dette i klimarekneskap for kommunal drift under klimafokus 3, indirekte utslepp.	Ingen kostnad	TDI Frå 2022
2	Handlingsplan reviderast i samsvar med handsaminga av klimabudsjettet	Det er lagt opp til årleg rullering av handlingsplanen, alternativt kvart andre 2. Erfaring tilseier at kvart år er utfordrande og ikkje naudsynt.	Ingen kostnad, utover tid	PØB

8. Opplyse og informere innbyggjarane i kommunen

Pri	Tiltak	Skildring	Kostnad	Ansvarleg for gjennomføring og rapportering
1	Informasjon på heimesida og Facebook	Informasjon er avgjerande for at innbyggjarar skal ta eige ansvar i kampen mot reduksjon av CO ₂ -utslepp og klimatilpassing. Lett tilgjengeleg oppdatera informasjon på heimesida er ein nyttig, kostnadslaus og effektiv måte å nå innbyggjarar på.	Ingen kostnad	OI / PØB
2	Klimadag i Vinje kommune	Klimadag i Vinje kan vere ein dag ein fokuserer på klima, avfall, andre utfordringar knyta til klima. Skule, barnehage, idrett, kultur m.m. er naturlege samarbeidspartnarar. Kan vere aktuelt å kople på Vest-Telemarkrådet og halde ein felles dag for VT-kommunane.	20 000 kr	PØB i samarbeid med aktuelle tenestoområder
3	Oppmode til å lære born og unge føremonene ved å redusere matsvinn.	Følgjast opp i arbeidet med miljøfyrtårnsertifisering av barnehage og skule, og nettverket «matansvarleg i barnehagane».	Ingen kostand	Oppvekst
4	Filmsnuttar med klimafokus	Elevar på mediafag kan få utfordringa å lage videosnuttar med informasjon rundt klimakampen. Kan visast på ulike arrangement innan kultur, idrett etc. Får med ungdom i utarbeiding, vaksne informerast og opplysast.	10.000 – 15.000 i tilskot til utstyr	Oppvekst

9. Klimatilpasse kommunen

Pri	Tiltak	Skildring	Kostnad	Ansvarleg for gjennomføring og Rapportering
1	Klima og klimatilpassing i samfunnsutvikling og arealplanlegging	For å sikre ein robust og sikker samfunnsutvikling av kommunen er det viktig å implementere klima og klimatilpassing inn i kommuneutvikling og arealplanlegging. Ved rullering av kommunale planar, temaplanar og private planar skal alltid klima og klimatilpassing vere tema.	Ingen kostnad	PØB / Alle tenestoområder
2	Ta vare på viktig natur og økosystemtenester som er naudsynt for skape ein klimarobust kommune.	Ta vare på viktig natur (våtmark, myr, kantvegetasjon, skog) som kan avgrense effektane av klimaendringane i arealplanlegginga. T.d. naturleg flomdemping, ras-sikring, vassreinsing og vassreserve ved ekstremvær. Desse areala bør i utgangspunktet ikkje byggjast ned eller øydeleggjast i arealplanlegging. Fordelane må vere klart større enn ulempene det førar til.	Ingen kostnad	PØB
2	Kartlegging og evt. tiltak i høve til flaum og ekstrem nedbør	Vite vasstand som tålast av elver og vassdrag, vatn - og vere tidlig ute med informasjon til innbyggjarar som er utsette. Kunne setje i verk tiltak for å kunne taka i mot store mengder, samt tiltak som forhindrar ras, flom, jorde som blir fløymd over og øydelagt infrastruktur ved ekstrem nedbør. Flaumvurdering er gjennomført for Kjela- Boravassdraget til Åmot og Kostveit til Åmot. Evt. tiltak som er naudsynt blir følgt opp i budsjettet.	Følgjast opp i budsjettet	TDI
2	Kartlegging og evt. tiltak i høve til ras/skred	Legg eit rammeverk for planavdeling, byggsak og utviklingsområder i kommunen. Kan setje i verk tiltak til ras-sikring som hindrar ras/skred på områder som er utsett for ekstrem nedbør. Kartlegging er gjennomført i Vå, Rauland, Arabygdi, og Haukeli – evt. tiltak som er naudsynt blir følgt opp i budsjettet.	Følgjast opp i budsjettet	PØB/TDI

Vurderast i samband med budsjett for 2025

	Kartlegging: Tørke, brannfare	Næringsgrunnlaget for produksjon av mat er avhengig av vasstiltførsel. Kartlegging av sårbarheitsnivået vil vere avgjerande for kloke og informative avgjersler i høve til landbruk og annen næring som er utsett ved tørkeperiodar og brannfare i tettbygde strøk. Tiltak i reguleringsplanar og overordna planar kan vere aktuelt i høve til å avgrense risiko for brann. Leggje inn tiltak som sikrar vasstiltførsel for slukking og avgrense spreining.		PØB/TDI/KNF (næring)
--	--------------------------------------	---	--	-------------------------

10. Klimavenleg arealforvaltning

Pri	Tiltak	Nytte	Kostnad	Ansvarleg for gjennomføring og rapportering
1	Naturmangfald og karbonrike areal skal vektast når ein tek i bruk nye areal for utbygging.	Verda er inne i to kriser, klimakrise og naturkrise - og dei er tett kopla saman. Den største trusselen for tap av natur er bit for bit nedbygging. Ved regulering, mindre planending og dispensasjonssakar skal alltid omsynet til naturmangfald og karbonrike areal vektast. Evt. endra arealbruk skal alltid rapporterast til kommunen, ved å bruke miljødirektoratets verktøy for endra arealbruk ⁷ .	Ingen kostnad	PØB
1	Føre arealrekneskap kvart 2. år for å få oversikt over verdifull natur og karbonrike areal, og sikre desse i arealplanlegging.	Arealrekneskap er eit godt styringsverktøy og for å få oversikt over bruka areal i kommunen. Vidare er det eit godt verktøy for å setje seg mål for arealbruk og oppfølging av desse måla. T.d. kan ein sete seg mål om ingen nedbygging av dyrka mark i tråd med Jordlova. Bør føre arealrekneskap ved rullering av kommuneplanens arealdel (KPA), og for satsingsområder og kommunedelplanar. Krav til rapportering på arealrekneskap er lagt inn i mal for oppstartsmøte for private og kommunale reguleringsplanar. Vinje er pilotkommune i to prosjekt for arealrekneskap; <ol style="list-style-type: none"> 1. utarbeiding av rettleiar for arealrekneskap i kommunale planar på vegne av KMD. 2. testing av digital klimagasskalkulator som utviklast i samarbeid med fylkeskommunen og NIBIO under føremon av tilsegn på klimasatsmidlar. 	Evt. data-analyser og verktøy må kostnadsbereknast	PØB Oppstart 2022
2	Vinje kommune skal fylgje nasjonale føringar og forbod vedrørende myr, og avgrense	Godt tiltak for klimatilpassing og for å dempe effekten av klimaendringane og redusere klimagassutsleppet i	Ingen kostnad	PØB

⁷ <https://www.miljodirektoratet.no/tjenester/klimagassutslipp-kommuner/beregne-effekt-av-ulike-klimatiltak/>

	utbygging og omdisponering av intakte myrar	kommunen. Viktige som karbonlager, vassregulerande natur (flaumdempande/vassreservoar) og viktig økosystem. Ved nye reguleringsplanar eller endringar av eldre planar skal ein i utgangspunktet unngå bygging og omdisponering av myr. Klare føresegner skal implementerast.		
2.1	Unntak til pkt. 2:	Veg over myr kan berre etablerast ved bruk av armering under fylling (geonett/geoduk). Det er ikkje tillate å etablere veg ved masseutskifting eller fortrenging som metode. Vatn- og avlaupstrasear som kryssar myr skal etablerast på ein slik måte at myras eigenskap og vassbalanse oppretthaldast. Myrmasse som fjernast ved etablering skal leggjast tilbake. Skiløype over myr kan leggjast til rette med kavledekke (stokkar og plankar). Tursti kan leggjast på myra ved klopping eller gangbruer.	Ingen kostnad	PØB
3	Auke kunnskapsgrunnlaget på naturmangfald i kommunen	Tiltak for å auke kunnskapsgrunnlaget på naturmangfaldet i kommunen er naudsynt for å sikre god arealforvaltning. Kommunen må følgje opp det nasjonale kartleggingsprosjektet til miljødirektoratet i tråd med Meld. St. 14 – Naturtypekartlegging (NiN-kartlegging) ⁸ . Satsingsområda Rauland og Vågsli er meldt inn for kartlegging.	Nasjonale ordning	KNF (næring) og PØB kvart år
4	Omsynet til villrein skal vektleggast i arealforvaltninga og arealplanlegging.	Omsynet til villrein og villreinområda skal vektleggast i arealplanlegging. Saker som påverkar villrein skal alltid sendast til villreinnemnda, statsforvaltaren og fylkeskommunen for uttale. Tiltak for å ta vare på villreinen sitt leveområde og kalvingsområde, t.d. avgrense ferdsel i utmark, kanalisering, avgrense utbygging av hyttefelt og annan infrastruktur.	Ingen kostnad	KNF (næring) og PØB
5	Naturmangfald - Tiltak for kanalisering og skilting av sårbare områder	Tiltak for kanalisering og redusere ferdsel i høve til vilt (jakt), beitedyr, villrein og andre sårbare naturområder og artar er viktig i områder der det er mykje ferdsel.	Må kostnadsberekast	KNF (næring)

⁸ <https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/overvaking-arealplanlegging/naturkartlegging/okologisk-grunnkart/>

5	Tiltak for å redusere ljosforureining i Vinje kommune	Føringar for å redusere ljosforureining i kommunen skal takast med i nye reguleringsplanar og planar som rullerast/reviderast/endorast.	Ingen kostnad	PØB
6	Utfase bruk av torv i kommunen	Kommunen skal arbeide med å fase ut av bruk av torv i kommunane i tråd med føringar frå Klima og miljødepartementet i «Utfasing av torv for private innan 2025 og gartnerindustrien innan 2030» ⁹ . Ved rullering av planar eller nye planar skal det leggjast inn føresegnar knytt til bruk av torv. Følgjast opp i saka om estetikk. Evt. ny sak om torv bør utarbeidast.	Ingen kostnad	PØB
7	Utsette slått av artsrike vegkantar	Utsette slått av vegkantar på kommunale vegar med høgt biologisk mangfald, spesielt artsrike vegkantar med slatteengflora, orkidear og/eller sjeldne planteartar. Må følgjast opp ved inngåing av ny kontraktar. Henta frå felles klimaplan i Vest-Telemark.	Ingen kostnad	TDI
7	Byggjeforbodssonene langs vassdrag skal forvaltast strengt	Byggjeforbod langs vassdrag skal forvaltast strengt. Henta frå felles klimaplan i Vest-Telemark	Ingen kostnad	PØB
8	Syte for bærekraftig vassforvaltning i kommunen	Følgje opp regional vassforvaltningsplan og tiltaksprogram for oppnå god vassførekomst i kommunen. Henta frå felles klimaplan i Vest-Telemark.	Ingen kostnad	PØB
Vurderast i samband med budsjett for 2025				
	Utarbeide KDP for naturmangfald	Det er eit mål at kommunane skal auke sin kunnskap om eigne naturverdiar, slik at ein kan gjere politiske val på eit betre kunnskapsgrunnlag tidleg i planprosessane. Godt verktøy for å få oversikt over naturmangfald i kommunen.	Ingen kostnad	PØB

⁹ <https://www.miljodirektoratet.no/globalassets/publikasjoner/m951/m951.pdf>